

VLIEGVELD "DE RIPS" IN GEMERT !!!

 p 11 oktober 1944 schreef meester Derks uit De Mortel in zijn "oorlogsdagboek" (1): "Op het vliegveld in het Zwart Water staan sinds enige dagen talrijke vliegtuigen" en: "Ook in de Groeskuilen is een klein vliegveldje ingericht".

Over Gemert in oorlogstijd is tot nu toe erg weinig geschreven en, misschien wel daarom, ook erg weinig bekend. De hierboven geciteerde aantekening uit het nauwkeurig bijgehouden dagboek van de oud-bovenmeester van De Mortel, doet dan ook bij menig Gemertenaar, die de oorlog toch bewust heeft meegemaakt, het voorhoofd fronsen. Van een vliegveld op het Zwart Water in de Mortelse Peel, daar hebben vele Gemertenaren nog nooit van gehoord. De voornaamste reden dat het bestaan van dat vliegveldje voor vele mensen uit Gemert-dorp zo onbekend is gebleven zit hem o.a. in het feit dat dat vliegveld de officiële naam had van: "Vliegveld De Rips", waardoor men eenvoudigweg veronderstelde dat het vliegveld van die naam gezocht moest worden een eindweegs oostelijk van de plaats die men in Gemert gewoonlijk aanduidt met "Zwart Water". Een vrij logische benadering omdat men dáár (buiten de Gemertse gemeentegrenzen) ook het kerkdorp Rips aantreft. De bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de Mortelse Peel was bovendien in die oorlogsjaren niet te vergelijken met die van nu.

De bewoners van het Gemertse Peelgebied waren natuurlijk wel bekend met het bestaan van dit vliegveld op Gemerts grondgebied. Trouwens niet alleen zij, want ook uit Gemert-dorp werden in opdracht van de Duitse autoriteiten wel personen aangewezen om op "het vliegveld De Rips" te gaan werken. Dat niet alleen mensen uit Gemert daartoe werden ingezet, moge blijken uit de hierbij afgedrukte bekendmaking van de burgemeester van Deurne (2).

Vliegveld "De Rips", op het Zwart Water onder De Mortel, werd aangelegd door de Duitsers, evenals trouwens de vliegbasis onder Volkel. Het vliegveld in de Mortelse Peel is echter bij lange na voor de Luftwaffe niet van die importantie geweest als

Bekendmaking

De **BURGEMEESTER** der gemeente **DEURNE**, acht zich verplicht het navolgende aan de bevolking ter waarschuwing bekend te maken:

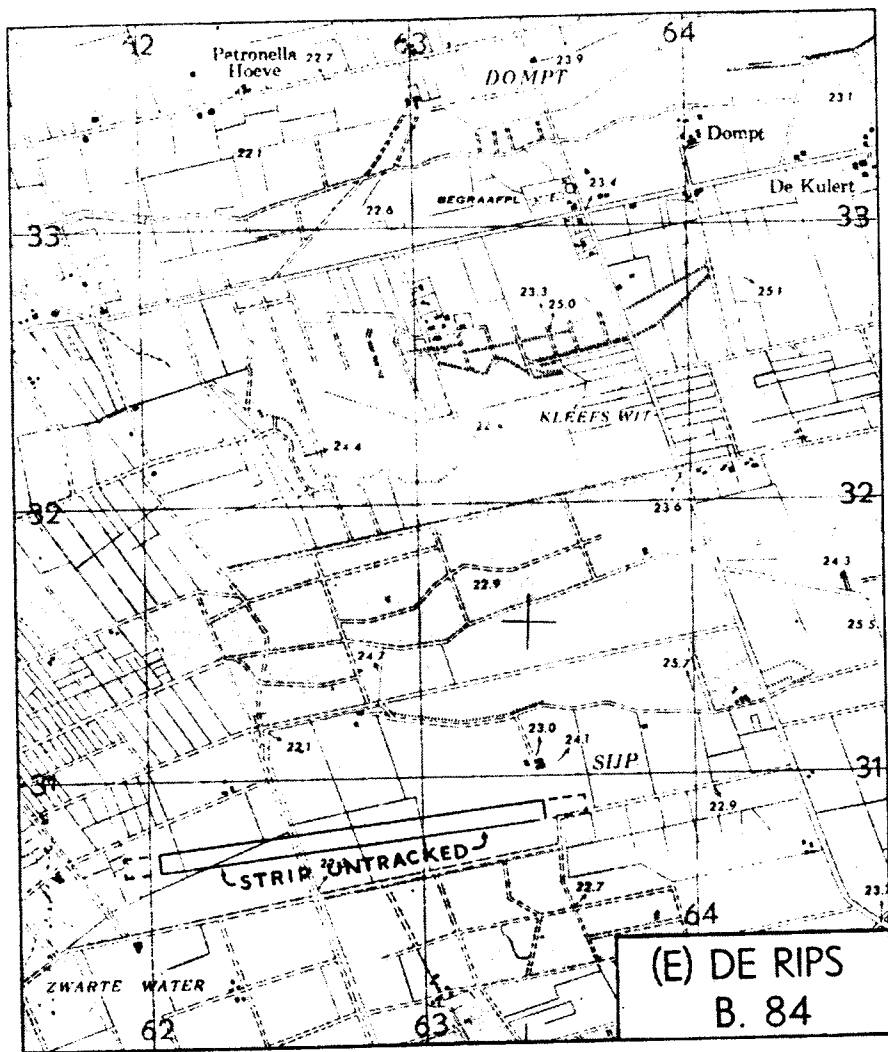
dat door de betreffende Duitse autoriteiten van hem heden weder is gevorderd de ter beschikkingstelling van **50** mannelijke personen voor arbeid op het vliegveld «De Rips», **tegen Donderdag 22 Juni a.s.**; vertrek des voormiddags te 8 uur per autobus vanaf het gemeentehuis;

dat hem is medegedeeld, dat, wanneer aan deze vordering niet zou worden voldaan, ernstige maatregelen tegen de gemeente zullen worden genomen;

dat **vrijwilligers** zich kunnen melden op **Woensdag 21 Juni**, des voor- en des namiddags ter gemeentesecretarie.

DEURNE, 20 Juni 1944.

De Burgemeester voornoemd,
Mr. R. J. J. Lambooy.

DEZE PLATTEGROND UIT 1944 LAAT DUIDELIJK ZIEN WAAR VLEGVELD "DE RIPS" PRECIES GELEGEN WAS. DE WEG DIE VAN RECHTSONDER SCHUIN NAAR BOVEN LOOPT, IS DE LOOP VAN DE HUIDIGE MIDDENPEELWEG, DIE BIJ 63,5-33 DE KERN ELSENDORP DOORSNIJDT. DE VLIEGSTRIP LAG PARALLEL AAN EN ONGEVEER HALFWEG TUSSEN DE HUIDIGE DE QUAYWEG EN HET VERLENGDE VAN DE ROOYHOEFSE DIJK.

de vliegbasis Volkel. Men startte en landde op een grasbaan. Volkel en ook Eindhoven (Welschap), de andere belangrijke militaire vliegbasis in deze contreien, werden vlak voor de bevrijding medio september 1944, zwaar gebombardeerd. En toen de bevrijding eenmaal een feit was werd er met man en macht gewerkt om beide bases voor de geallieerde luchtmacht weer geschikt te maken. Ook de grasbaan in de Mortelse Peel werd toen door de geallieerden in gebruik genomen. En het heeft er zelfs korte tijd naar uit gezien dat men vrij intensief ook van dit vliegveldje gebruik zou gaan maken, maar het zou anders lopen.

Vanaf begin september 1944 werd het 2de Britse Legerkorps, dat zich opmaakte om naar Nederland op te rukken, ondersteund door de 83ste "groep" van de Royal Air Force, gelegerd op vliegvelden in de regio Antwerpen-Diest-Brussel. Het was de bedoeling om na het verwachte succes van "Operation market Garden" (een snelle opmars over door luchtlandingstroepen te veroveren bruggen t.w. bij Eindhoven, Veghel, Grave, Nijmegen en Arnhem) 6 tot 8 vliegvelden aan te leggen ten noorden van Arnhem om de opmars in Duitsland te kunnen ondersteunen.

Tegen eind september 1944, toen wel was gebleken dat de opmars der geallieerden voorlopig tot stilstand zou komen, moest men voor de naderende winter wel met nieuwe plannen komen. Nu een snelle verovering van Duitsland niet langer tot de mogelijkheden behoorde, kreeg de R.A.F. behoefte aan meer vliegvelden kort achter het front. Daarom ook werden de vliegvelden van Volkel en Eindhoven met de grootste spoed gerepareerd. De geallieerden maakten daarom ook dankbaar gebruik van de twee door de Duitsers aangelegde "nood"-vliegvelden te weten het vliegveld "de Rips" in de gemeente Gemert en nog zo'n kleine grasbaan, die de Duitsers hadden aangelegd in de uiterwaarden van de Maas bij Grave.

Vliegveld De Rips was geschikt voor één R.A.F. - eenheid (drie squadrons). Tijdens de aanhoudende regenperiode in oktober 1944 kwamen de vliegveldjes van Gemert en Grave geheel, en die van Volkel voor een deel onder water te staan.

Men kwam toen tot de conclusie dat snel meer vliegvelden moesten worden gerealiseerd in deze regio en dan vliegvelden die onder alle weersomstandigheden te gebruiken zouden zijn.

Men besloot toen tot het volgende: Volkel en Welschap zouden verder worden uitgebreid en verbeterd, en te Heesch en te Helmond (Rijpelberg) zouden op korte termijn nieuwe vliegvelden worden aangelegd. Op wat langere termijn zou dan nog een vliegveld worden aangelegd te Kleine Brogel (in het noorden van Belgisch Limburg). Men begon onmiddellijk aan de uitvoering van dit programma, dat op korte termijn werd verwezenlijkt. Het vliegveldje "de Rips" op het Zwart Water speelt sedertdien geen enkele rol meer in de verdere oorlogshandelingen.

Terwijl de in oorlogstijd ontstane vliegvelden Volkel en Kleine Brogel tot op de dag van vandaag als militaire vliegvelden in gebruik zijn gebleven, werden de militaire vliegvelden van Heesch en Helmond na de oorlog volledig ontmanteld en van deze laatste twee is, evenals van het vliegveld onder Gemert, nauwelijks nog een spoor van terug te vinden.

In 1976 maakte de Nederlandse Luchtmacht luchtfoto's van de gebieden, waar in het najaar van 1944 de geallieerden actief waren met de constructie van vliegvelden. Van de foto's die genomen werden boven Gemerts grondgebied werd geschreven (4), dat wanneer men de opnamen vergeleek met de plattegrond van 1944, dat het dan mogelijk was precies te zien waar de baan gelegen had.

Ad Otten

NOTEN:

- (1) Oorlogsdagboek van meester Derks, gepubliceerd in de wekelijkse afleveringen van "De Streek" (sept.1979 t/m jan.1980). Geïllustreerd en van de nodige toelichting voorzien zal "Het dagboek van meester Derks" t.z.t. worden uitgegeven in onze reeks "Busselkes" als busselke nr.3.
- (2) Deze bekendmaking werd afgedrukt in "Deurne 35 jaar bevrijd", blz.16.
- (3) Airfield construction in Holland, artikel in het tijdschrift "After the battle", nr.20, p.37-50.
- (4) idem, p.43.

illustratie op omslag van Cees Schoonbeek (overgenomen uit H.D.23.7.1979 p.9)

